

sačinjavali Židovi što povjerovali u Isusa kao Mesiju, Spasitelja. Njima je Isus postao trajnom orijentacijom na putu do ostvarenja zreloga ljudstva. U njemu su prepoznali djelotvornu sveobuhvatnu Božju dobrotu. Postali su kršćani, a da se zapravo nisu odrekli svojega židovskog mentaliteta, svojega židovskog vjerovanja, svoje židovske kulture i naslijeđene duhovne baštine. Naprotiv, oni su sve to, prihvaćajući Isusa kao Mesiju, oplemenili i produbili. U tom su smislu postali zreliji ljudi, zreliji Židovi: otvoreni jedni prema drugima, svi zajedno otvoreni prema trećem svijetu (Rim i Crčka, poganstvo). Grčko-rimskom svijetu prenosili su svoju kršćansku poruku a zauzvrat su od njega primali i prihvaćali njegove uljudbene vrednote (jezik, filozofiju, način življenja i drugo). Pisac je dotaknuo sve te čimbenike temeljeći svoja izlaganja na kršćanskim izvorima (Djela apostolska, Pavlove i Ivanove poslanice, djela crkvenih otaca iz početka i sredine drugog stoljeća).

Sve je to pisac poduzeo da bi suvremenu kršćaninu u nas prikazao postanak kršćanstva onako kako se on stvarno i događao.

Naše kršćanstvo danas doživljava duboku krizu. Broj kršćanskih praktikanata stalno se smanjuje, a i one koji su još vjerni konvencionalnom kršćanstvu sve više prožima nesigurnost i malodušnost, osjećaj manje vrijednosti i tjeskobe (str. 156). Kršćanstvo se danas mora obnoviti. Mora se odreći svakog oblika povijesnog nanosa i taloga i sebe prepoznati u iskonskom naviještanju Kristovu. Upravo je zato proučavanje osobe i djela Isusa iz Nazareta te ranog kršćanstva izvanredno važno.

Knjiga će svakome koji je bude pročitao razjasniti mnoge pojmove, ispraviti (možda) krive slike i pomoći mu da bolje upozna Isusa Krista. To je konačno i cilj ove knjige.

Adalbert Rebić

Celestin TOMIĆ, *Veliki proroci*. Knjige: Druga o kraljevima, Druga ljetopisa, Izaija, Jeremija, Ezekiel, Mihej, Nahum, Sefanija i Habakuk, Zagreb, Provincijalat hrvatskih franjevac konventualaca, 1987, 244 stranice.

Ovaj svezak (sedmi po redu) nastavak je piščeve "Povijesti spasenja". Obrađuje Drugu knjigu o kraljevima i Drugu knjigu ljetopisa, u kojima biblijski pisci opisuju djelovanje starozavjetnih proroka i same proroke pisce, velike (Izaija, Jeremija i Ezekiel) i male (Mihej, Nahum, Sefanija i Habakuk). Ovi proroci djeluju u Izraelu u njegovo najkritičnije i najsudbonosnije povijesno vrijeme: od 741. godine, kada je Izaija pozvan među proroke i kada sve više u Palestinu prodire asirska okupacijska vlast, pa do vremena babilonskog sužanjstva (587–538. godine pr. Kr.).

Pisac najprije izlaže vrijeme proroka Izaije, Izaijino djelo i poruku (str. 11–68). Slijedi tumačenje proroka Miheja, Izaijina suvremenika (str. 69–78). Slijedi opis povijesno-političke situacije u Izraelu i Judeji od vremena kralja Manašea (687–642) pa do vremena Jošijine obnove (621. godina pr. Kr.). U to vrijeme pisac smješta proroke Nahuma, Sefaniju i Habakuka te tumači njihov lik, njihovo djelo i poruku (str. 103–114). U nastavku opisuje Jeremijino doba (predvečerje judejske nacionalne katastrofe): tumači njegov lik, razlaže

njegovu proročku poruku. Na kraju tumači vrijeme proroka Ezekijela (vrijeme babilonskog sužanjstva) i razlaže njegovu proročku poruku (str. 181–223).

U obliku tradicionalne "biblijske povijesti" pisac potanko tumači vrijeme, povijesno-političke i socijalne prilike i na pučki način razlaže proročku poruku tih proroka. Knjigu je pisac namijenio svojim studentima a još više širim krugovima katoličkih vjernika koji su željni dubljeg poznavanja Biblije.

Adalbert Rebić

Celestin TOMIĆ, *Marija majka vjere*, Zagreb, Provincijalat franjevac konventualaca, 1988, stranica 208.

Pisac u ovoj knjizi prikazuje Mariju kao majku vjere. Najprije razmatra Mariju u svjetlu židovske vjerske baštine (1. dio: str. 11–56), zatim Mariju, prvu kršćanku, kako je prikazuju evanđelja (str. 57–164) i, nakraju, Mariju u vjeri Crkve (str. 165–204).

U prvom dijelu pisac prikazuje Mariju na temelju židovsko-kršćanskih apokrifa (Protoevanđelje Jakovljevo, Tomino evanđelje Isusova djetinjstva, Pseudo-Matejevo evanđelje i Arapsko evanđelje djetinjstva). Pisac uspoređuje te apokrifne spise, od kojih su neki nastali već u 2. stoljeću (a neki čak u 6. stoljeću po Kristu), s Mickey-Mausom, Asterixom i slično i smatra da su bili napisani za djecu. Da li je u njima riječ o povijesti ili o izmišljenim događajima? Pisac veli da ne smijemo tako postaviti pitanje. "Stari ne poznaju strogu, objektivnu povijest u današnjem smislu, već iznose događaje da pouče, potaknu, oduševavaju za svoje junake. Ovakav način pisanja oduševljava, zanosi i potiče na hrabrost i mučeništvo" (str. 16). Ipak na temelju tih apokrifnih spisa pisac opisuje kao i mnogi drugi pisci prije njega (a možda i s pravom!) Marijino rođenje, djetinjstvo i mladenaštvo. Unatoč tome što ti podaci nisu povijesni, pisac poput filma "Mickey-Mausa" živopisno i zorno opisuje prizore Marijina rođenja i djetinjstva (pa i zaruke i vjenčanje s Josipom). Pisac, daka-ko, vjerno tumači smisao, sadržaj i poruku tih slika, što su duboko ukorijenjeni u pologu katoličke vjere. Osobito je dragocjen piščev opis židovske duhovne sredine u kojoj je Marija rasla (židovska pobožnost, molitva, slavljenje subote, Pashe, Pedesetnice, Sjenica, Purim i drugi oblici židovske pučke pobožnosti). Tako si čitatelj može življe i konkretnije predočiti Mariju, djevojku–ženu–majku, odgojenu u iskonskoj i izvornoj židovskoj pobožnosti.

U drugom dijelu pisac slijedi evanđelja i na temelju njih opisuje duhovni lik Marije, Isusove majke. Uzima u obzir Lukino evanđelje Isusova djetinjstva i tumači što sve znače one riječi: "Raduj se, Marijo!... Gospodin je s tobom... Milosti puna..." Tumači Marijino djevičanstvo i majčinstvo, njezinu vjeru ("Neka mi bude!"). U nastavku razlaže Marijin *Veliča* (Lk 1,46–56), Marijino mjesto u evanđeoskom opisu Isusova rođenja i prikazanja u Hramu. Slijede i tumačenja ostalih evanđeoskih odlomaka u kojima se spominje Marija (Mk, Mt, Lk i Iv), a uzima u obzir i Otkrivenje.

U trećem dijelu razlaže vjeru Crkve u Mariju kao Bogorodicu, Posrednicu svih milosti, Bezgrešno začeće i uznesenje na nebo. Dodaje nakraju još i vjeru u Mariju kao Majku Crkve.